

Månadsbrev till Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby

1 juni 2014

Kära systrar och bröder,

Denna månad är det 20 år sedan jag första gången deltog i en ignatiansk 8-dagarsretreat. Mitt under ett för svensk del glödhett fotbolls-VM i USA, lämnade jag Sverige och reste med flyg och tåg till Wales. Tio dagar utom räckhåll för radio och TV – mobiltelefoner och internet var det inte tal om på den tiden! När jag återvände hade Sverige redan avverkat kvartsfinal, men jag fick åtminstone följa den sista vägen fram till det numera berömda VM-bronset.

Och retreaten? När jag tänker tillbaka på den förundras jag över hur starka minnesbilder jag har av dessa åtta dagar på anrika *S:t Bueno's Spiritual Exercise Center* i Wales: vår "supervisor", en kvinna, som under introduktionen besvarade frågan hur vi som inte var katoliker skulle förhålla oss när den dagliga mässan firades på detta ignatianska retreatcentrum. Jag minns ordagrant hennes svar: *The policy of the Catholic church is not an open table, but we never refuse anyone who come in good faith.* Varpå en av deltagarna frågade hur hon menade: förväntades vi som inte var katoliker gå fram och ta emot välsignelsen eller kunde vi ta emot gåvorna? Vår vägledare svarade på välartikulerad engelska: *You can take the blessing if you wish, or you can take the Eucharist if that is your custom.* Inget mer behövde därefter ordas i frågan, och jag såg aldrig någon under retreaten som inte tog emot gåvorna trots att vi var åtskilliga som kom från protestantisk eller reformert tradition.

Utöver denna introduktion till retreaten kan jag när som helst se en hel sekvens av bilder från dessa åtta dagar spelas upp inom mig som ur en film: den första dagen, när jag sändes ut på en "Emmausvandring" bland kullarna och fåren i det pastorala walesiska landskapet och höll på att gå vilse men var alldeles viss om att Jesus gick vid min sida; ögonblicken av tystnad hos min vägledare, den sympatiska, relativt unge prästen, innan han ur minnet plockade fram nya bibeltexter som han ville att jag skulle meditera över; hur jag en kväll inte kunde undgå att bryta mot ordningen och smyga ned i biblioteket – vi skulle ju inte läsa något annat än de bibeltexter som gavs oss – för att smygläsa i en bok om Madame Guyon; den förkrossande meditationen inför korset i ett litet kapell på en hög kulle; tillbedjan inför sakramentet, den invigda hostian en halvtimme varje kväll – något helt nytt och okänt för mig vid denna tid; min häpnad när min vägledare, prästen, en morgon frågade om jag ville distribuera kalken i mässan. "Men jag är ju inte katolik!" – orden hann aldrig komma över läpparna, men jag minns att jag blev så perplex att jag i hastigheten avböjde, något jag givetvis ångrade efteråt; och inte minst resan hem efter retreaten. Hur jag satt på tåget och tittade ut över landskapet: det var som att Kristus fanns i allt, överallt närvarande. Jag glömmer det aldrig.

*

När jag skriver dessa rader pågår den andra delen av tre i en 30-dagarsretreat på Nya Slottet. Tjugo personer avsätter tio dagar vid tre tillfällen under en period av ett och ett halvt år. Ja, det kostar lite och det kräver framför allt ett visst mod att under så lång tid utsätta sig för Guds ord i total tystnad, utan några andra "inslag" än den dagliga mässan och samtalen med vägledaren. Men jag vet, av egen erfarenhet, att de som deltar i denna retreat, på ett eller annat sätt, kommer att vara präglade för livet. Och jag vill därför under dessa tio dagar, tillsammans med andra, dagligen komma ihåg retreatdeltagarna i mina böner.

Det är inte för inte som den årliga retreaten är en oundgänglig del av vår spiritualitet och därmed finns inskriven i vår regel. För många av er som tillhör Ekumeniska Kommuniteten har Bjärka-Säby blivit den naturliga platsen för den återkommande retreaten. Den kan givetvis även ske på annat håll, och för oss som i stort sett dagligen vistas på Nya Slottet är det nödvändigt att söka en annan miljö för retreat. Dock är vi många som upptäckt de stora fördelarna med *återvändandet* till en plats, snarare än att hinna utforska så många kloster och retreatgårdar som möjligt. Att komma till en miljö där man är hemmastadd i huset och den yttre ordningen gör startsträckan betydligt kortare. Det är som att komma hem varje gång.

Även retreatens form kan skifta, om än det finns vissa grundläggande drag för att man ska kunna tala om retreat i den mening vi använder ordet i vår regel. Dit hör tystnaden deltagarna emellan liksom under måltiderna, den dagliga mässan, de fasta tiderna för böner – det kan vara i tidebönens form eller de tider för bön som var och en dagligen avsätter under en ignatiansk retreat, liksom möjligheten till samtal med en erfaren medmänniska.

På Nya Slottet Bjärka-Säby erbjuder vi som kommunitet två slag av retreat, de ignatianska och de som innehåller undervisning utifrån ett tema två gånger om dagen. Dessa kompletterar varandra. Jag är dock mycket tacksam för att vi kan erbjuda de ignatianska retreaterna, inte bara för att de ofta är några dagar längre, utan också för att de drar så starkt in mot evangeliets centrum och det fördolda livet med Kristus hos Gud. Här får var och en vistas i evangelierna berättelser och ord under ett antal dagar – ingen annan läsning, ingen annan stimulans. Undra på att det bär rik frukt! Som Jesus säger i evangeliet den sista dagen i maj: "Om någon är kvar i mig och jag i honom bär han rik frukt."¹

Kring den ignatianska spiritualiteten, med rötter hos Ignatius av Loyola på 1500-talet, har inte utan skäl växt fram en stor andlig rörelse världen över. Det finns naturligtvis lite olika betoningar inom denna rörelse. De retreat som hålls på Bjärka-Säby leds av prästen Susanne Carlsson, och det team hon samlat omkring sig, personer som hon ofta själv har utbildat. Susannes historia på Bjärka-Säby började redan under hennes prästutbildning, och då får vi gå ännu längre tillbaka än till tiden för min första retreat i Wales! Hon hade i stort sett inte mer än ordinerats förrän hon reste till England, fick tjänst i den Anglikanska kyrkan och flyttade in hos de katolska Andreassystrarna, som hon levde tillsammans med i över tio år. Susanne bor kvar i England – i gästhuset hos en

¹ Joh 15:5.

biskop! – och det förtroende hon fått av flera av biskoparna i den Anglikanska kyrkan vittnar om den integritet och klarhet med vilken hon lever sin kallelse som präst och andlig vägledare. Numera är hon anlitad i ärkestiftet i Canterbury för att bidra med andlig fördjupning i den stora katedralen, därutöver leder hon retreat och ger vägledning åt både präster och ordensfolk. Jag sätter stort värde på de retreat Susanne Carlsson bär huvudansvar för hos oss. De är något av det viktigaste vi har att erbjuda på Bjärka-Säby och jag önskar att alla i vår kommunitet, åtminstone en gång i livet, skulle få möjlighet att delta i en av dessa.

För många av oss har klostret i Bose de senaste tio åren blivit en plats att återvända till för både retreat och gemenskap. Denna kommunitet har nu på allvar börjat sända bröder och systrar åt olika håll för att grunda nya kloster. För ett par veckor sedan var vi 15 personer från Ekumeniska Kommuniteten som reste till Assisi för en retreat i det kloster på sluttningen utanför den gamla medeltidsstaden där fem bröder från Bose sedan ett par år tillbaka lever, beder, arbetar och tar emot gäster. Vi fick ett varmt mottagande och hade några underbara försommarksdagar på denna förunderliga plats. I ett par års tid har man renoverat de förfallna byggnaderna av vad som tidigare varit ett benediktinkloster grundat på 1100-talet, San Masseo. Nu är det atmosfären och stilen från Bose som präglar platsen, vars pärla är en underbar krypta från medeltiden rätt under klosterkyrkan. Hit lär vi återvända fler gånger, inte bara för att få en utflykt till Italien, men framför allt för att fördjupa vänskapen med bröderna och systrarna i Bose, som har gått före på en väg där vi kan se en liten flik av kyrkans enhet förverkligad.

*

Den 8-dagarsretreat jag deltog i sommaren 1994 skulle komma att bli en del i förberedelserna för det som hände senare samma höst: starten av tidskriften Pilgrim. Det var inte utan att jag bar detta med mig i min retreat. Ett par månader tidigare hade jag för första gången delat planerna på en ny tidskrift med biskop Martin Lönnebo. Jag hade under några år varit redaktör för Trots allt, en tidning med ambitionen att både ge fördjupning och leva i dialog med sökare och tvivlare. Det senaste året hade tanken väckts att komplettera utgivningen med en tidskrift som mer odelat kunde ge andlig vägledning. Därmed skulle Trots allt ännu tydligare kunna profileras som ett livsåskådningsmagasin i gränslandet mellan kyrka och kultur.

”Det är en utmärkt idé!”, svarade biskop Martin. Och han tillade: ”Tiden är mogen för en tidskrift som kan vara som en spade för dem som vill gräva lite djupare.” ”Kan du tänka dig att vara med?”, fortsatte jag. ”Gärna”, svarade han, ”men du bör samla en grupp kring tidskriften som kan göra den till en röst för hela kristenheten.”

Hans råd avgjorde saken. Den våren begav jag mig ut på ett antal resor i landet för att träffa personer som jag trodde skulle ha ett viktigt bidrag till en sådan tidskrift. Så bildades den referensgrupp som sedan dess burit Pilgrim på sina axlar. Två av dem har insomnat de senaste åren, Per Mases och Wilfrid Stinissen – frid över deras minne.

Första numret av Pilgrim utkom den 15 september 1994 med temat *Salig är törsten*. Den gångna veckan har vi lagt sista handen vid den 80:e utgåvan som utkommer den 15 juni, och jag kan redan nu – utan att avslöja temat! – utlova ett ovanligt spännande nummer. De 20 åren av utgivning som ligger bakom har skapat ett helt litet bibliotek, texter för

andlig fördjupning och vägledning, där mångfalden av teman varit stor. Men den röda tråden har hela tiden varit den som signalerades med den första utgåvan: Pilgrim vill vara en tidskrift som håller törsten vid liv och visar mot de friska källorna.

När vi nu lämnar tonåren bakom oss och fyller 20 vill vi självfallet fira, i tacksamhet över de många vänskaper som dessa år har inneburit. Tidskriften och mötesplatserna kring denna – retreatar, höst- och vintermöten, pilgrimsresor och kurser – har fört samman människor från många traditioner. Inte minst har den sett framväxten av Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby, som numera är tidskriftens ägare. Kring källorna uppstår igenkänning. Så växer den kristna enheten. Den 14 september bjuder vi alla våra vänner på födelsedagsfest. Inbjudan medföljer nästa utgåva av Pilgrim.

*

Vi är nu mitt inne i *pingstnovenan*, de nio dagarna mellan Kristi himmelfärd och pingst som i apostlarnas gemenskap var dagar fyllda av bön om Hjälparens ankomst. Det har kristna sedan dess tagit fasta på, och gjort denna tid till en period av särskild bön om Andens gåvor. I lektionariet, vår bibelläsningssplan, är texterna valda med omsorg under dessa nio dagar för att ge näring åt vår längtan och vägledning för vår tro. För den som vill ha ytterligare fördjupning under pingstnovenan finns ett urval av bibeltexter och meditativa texter inför pingsten i det lilla häfte som förra året togs fram som en förberedelse för den ekumeniska pingstkongressen på Bjärka-Säby. Denna är givetvis lika aktuell i år och finns nu tillgänglig i pdf-format på vår hemsida.

För min personliga del är pingsten alltid en påminnelse om det som mina "fäder" överlämnat åt mig. Jag tänker då både på min egen far, liksom min farfar och morfar, som samtliga var pastorer inom pingströrelsen, men också på den person som under mina tidiga år som förkunnare blev min andlige far, den danske pingstledaren Alfred Lorenzen. Från den senare lärde jag inte minst ett avspänt och naturligt förhållningssätt till de andliga gåvorna. En och annan gång händer det att jag får frågan om jag fortfarande betraktar mig som pingstvän. Om den saken råder inget tvivel, åtminstone vad gäller spiritualiteten. Jag märker hur inte minst bönen i Anden – för min del som bön i tungor – blir allt viktigare. Den kanske inte är för alla – vad Jesusbönen är för många är bönen i tungor för mig – men för min del har det kommit att bli omistligt, ja rentav det som hjälpt mig att överleva i perioder av kris och torka. Jag har ibland förvånats över detta: även i tider när mycket har gått på sparlåga och tvivlen sköljt in över själen, har bönen i tungor aldrig tystnat men förblivit en klar källa.

"Bönen i anden öppnar dörren för de andra andliga gåvorna", brukade min andlige far säga. Jag tror han hade rätt. Tungotalet fungerar som en "blötläggning" av vår inre människa. När vi ber i anden stillnar tanken, vi lägger inte bort vårt förnuft men låter det vila, samtidigt som vi förnimmar hur vårt hjärta "vandrar i anden", för att låna Paulus uttryck. Jag är väl medveten om att jag rör vid ett område som efterlämnat sår hos en del. Mitt intryck är att problemen i de allra flesta fall hänger samman med att vi låtit det som primärt hör till den fördolda kammaren uppta plats i den offentliga gudstjänsten. Att så ofta skett är egentligen märkligt med tanke på hur distinkt Paulus gör upp med det offentliga tungotalandet. Ett tungotal som urartat är huvudskälet bakom apostelns undervisning om de andliga gåvorna i Första Korinthierbrevet.

Ett av de förhållanden han tar upp är den oreda som börjat utmärka gudstjänsterna i Korinth på 50-talet efter Kristus, till stor del en följd av att bruket av tungotal hade urartat. Han tecknar ett scenario som dem han adresserade knappast kunde undgå att känna igen sig i: "Anta att hela församlingen håller gudstjänst och att alla talar med tungor. Om det då kommer in oinvigda eller otroende, så säger de: 'Ni är galna.'"²

I kontrast mot det karismatiska kaos som brutit ut i församlingen ställer Paulus ett ideal där bruket av Andens gåvor livligt övas och uppmuntras, men där allt sker "värdigt och med ordning".³ Somliga har av detta sammanhang försökt finna stöd för tanken att Paulus har en avvisande hållning till tungotalet. Inget kan vara mer fel, vilket tydligt framgår vid en läsning av kapitel 14 i detta brev. De problem som uppstått i Korinth hade till stor del att göra med att man inte skilde mellan det tungotal som hörde hemma i det personliga bönelivet och det som hade sin plats i den offentliga gudstjänsten. Till gudstjänsten, menar Paulus, hör endast det tungotal som åtföljs av uttydning och som därmed i praktiken kan jämföras med profetia. Det icke tolkade tungotalet skapar inte bara förvirring, det har en exkluderande verkan. "För om det är i ande du ber en tackbön, hur skall då den som har sin plats bland de oinvigda kunna säga sitt Amen till din tacksägelse? Han förstår ju inte vad du säger."⁴

För Paulus själv var tungotalet en oombärlig gåva i det fördolda umgänget med Gud. Han brukade denna så mycket i sitt personliga liv att han dristade sig påstå att han talade i tungor mer än de alla. Det var snudd på utmanande – korinthierna var ju kända, för att inte säga okända, för sitt tungotal. Paulus var uppenbarligen en flitig tungotalare för egen del. "Men i församlingen vill jag hellre tala fem ord med mitt förnuft, så att också andra får lära sig något, än tusentals ord med tungor."⁵

Tungotalet är en gåva för det fördolda livet med Kristus hos Gud. Ett hjärtats språk – Paulus kallar det "änglars språk" – inte avsett för avlyssning, det hör "brudkammaren" till. Bönen i tungor kan liknas vid de älskandes språk – så som Sonen talar till Fadern och Fadern till Sonen – något vi inte bjuder in andra till. Bara Gud och människan finns nu i världen. Paulus konstaterar att "den som talar med tungor talar inte till människor utan till Gud; ingen förstår honom, i sin ande talar han hemligheter."⁶ Allt är nu indraget i Den heliga Treenighetens kärleksdans!

*

Till sist vill jag rikta några rader av tack till vårt husfolk på Bjärka-Säby, som den 17 juni bryter upp för sommaren. De senaste åren har vi använt benämningen "husfolk" på dem som kommer för att en längre tid – oftast ett år – leva i den rytm av bön, arbete och andlig läsning som tog sin början hösten 1996. Då var det två personer – Thomas Jonsson och Bo Selander – som kom att bli pionjärerna för denna livsform, som också skulle bli det första fröet till det som så småningom blev en utvidgad kommunitet.

² 1 Kor 14:23.

³ 1 Kor 14:40.

⁴ 1 Kor 14:16.

⁵ 1 Kor 14:19.

⁶ 1 Kor 14:2.

Att tillhöra husfolket är att under en period leva en form av förtätat kommunetsliv på Nya Slottet. Husfolkets medlemmar arbetar sex timmar om dagen som volontärer i den dagliga verksamheten, inte minst är de engagerade i gästverksamheten. De deltar i och bär ett stort ansvar för gudstjänst- och bönelivet, och får undervisning i bibelämnen, liturgi, kyrkans tradition och monastisk spiritualitet. Alla som är motiverade att avsätta en tid av sitt liv för att i denna livsform söka Guds ansikte är välkomna att vara en del av husfolket. För åtskilliga har ett år i husfolket fått en naturlig fortsättning genom att man också blivit medlem av Ekumeniska Kommuniteten. För inte så få har det varit en viktig förberedelse för församlingstjänst som präst, pastor eller diakon.

Växlingen av husfolk från år till år bidrar till att de olika årgångarna får skiftande karaktär, det är en del av utmaningen och tjugningen. Vi är inte ett kloster där människor slagit sig ner för gott, utan får leva med en ovisshet som övar oss i ett ständigt beroende av Gud: Vilka kommer till husfolket i år? Hur många blir de? Personligen har jag tagit stora intryck av de bröder och systrar som delat livet i vårt husfolk det gångna året. Den mognad och hängivenhet med vilken de burit ett betydande ansvar under ett viktigt år för utvecklingen på Nya Slottet har bidragit till en harmoni och stabilitet som jag knappast vet mig ha upplevt tidigare. Jag vill säga ett innerligt tack till er som varit hos oss det senaste året – Gunhild, Martina, Solveig, Lotti, Menorah, Anne, Anna, Jonathan, John, Peter, Johannes, Mikael, Petter och Ida – för det sätt på vilket ni så utgivande har tjänat Gud, varandra och alla våra gäster. Några av er återkommer till hösten, vilket vi är glada för, några planerar att bli kvar i Bjärka-Säbyområdet, andra fortsätter i nya uppgifter på andra håll – jag vill be om den rikaste välsignelse över er fortsatta vandring. Ni kommer alltid att ha en plats i vår gemenskap!

Så blickar vi fram mot pingsten, påskens krön och fullbordan, och en av årets härliga andliga fester. I Bjärka-Säby är vår kommunitet för andra året i rad med och inbjuder till en konferens under pingsthelgen tillsammans med ett stort antal församlingar i Linköping. Det blir seminarier i slottet på pingstaftons eftermiddag och den avslutande gudstjänsten firas i tältkyrkan på pingstdagen. Med Guds folk över hela jorden ber vi denna helg, på Jesu egen uppmaning: *Veni Sancte Spiritus* – Kom, helige Ande!

Er tillgivne,

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'P. Petter', written in a cursive style.